

"Tchnąca życiem substancja" – poetyka atmosfery w twórczości Barbary Guest

Niniejsza rozprawa przedstawia koncepcję poetyki atmosfery – na którą wpływ miał modernizm i która sama na jego kształt oddziaływała – zbudowaną na podstawie lektury twórczości Barbary Guest (1920–2006), od jej najwcześniejszych utworów z lat 50. XX wieku do późnych dzieł z lat 2000. Poezja Guest była często odczytywana przez pryzmat paradygmatycznych opozycji, wywodzących się z formalistycznych interpretacji modernistycznej estetyki połowy ubiegłego wieku: czyli poprzez dialektykę powierzchni i głębi, abstrakcji i figuracji, tego, co familiarne i tego, co ekstatyczne. Te opozycje przyciągają krytyczną uwagę do mimetycznego potencjału sztuki, powodując, że lektura koncentruje się na lirycznej ekspresyjności poezji, podkreślając rozziw między dziełem sztuki/wierszem a rzeczywistością. Twierdzę, że fenomenologiczna złożoność i formalne rozedrganie poezji Guest podważają każde z formalistycznych założeń i zapraszają nas do wyobrażenia sobie wiersza jako atmosfery: pola interaktywności, w którym sens interpretowanego zjawiska podporządkowany jest doznaniu, a znaczenie objawia się jako niestałe, relacyjne zdarzenie.

Aby zbudować tę koncepcję, dokonuję wnikliwej, uważnej lektury (close reading) wierszy w świetle teorii afektu. Odwołując się przede wszystkim do prac Briana Massumi, Marty Figlerowicz, Rei Terady i Eve Kosofsky Sedgwick, pokazuję, że wiersze Guest można produktywnie odczytywać jako asamblaże prekognitywnych i przejściowych doznań, w które wpisana jest zsubiektywizowana percepcja. Takie rozumienie poetyki Guest naświetla obszary niezgodności między stanowiskami zajmowanym przez różnych proponentów teorii afektu co do granic subiektywności i faktycznej możliwością uchwycenia – lub przedstawienia – afektu w języku. Teorie afektu dostarczają terminologii, za pomocą której można opisywać zjawiska atmosferyczne i badać niesemantyczne właściwości języka, które w poezji Guest okazują się pierwszoplanowe.

Takie teoretyczne podejście bazuje na ustaleniach wynikających z badań archiwalnych, które objęły wszystkie pisma Barbary Guest, ze szczególnym uwzględnieniem jej esejów oraz jej prac krytycznych z obszaru sztuk pięknych, jej korespondencji poetki z Helen Frankenthaler, a także dokumentów świadczących o jej twórczych powiązaniach Robertem Goodnoughem i Tonym Smithem. Kontynuując wcześniejsze badania, które pozycjonują Guest w odniesieniu do awangardyzmu Szkoły Nowojorskiej i feministycznego pisarstwa eksperymentalnego, ukazuję jak z jej interpretacji modernizmu początków XX wieku – które podkreślają atmosferyczny, relacyjny i mistyczny potencjał doświadczenia estetycznego – wyłania się pojęcie wiersza jako „tchnącej życiem substancji”.